

Anna's Hoeve in Hilversum

rapport 3374

Anna's Hoeve (gemeente Hilversum)

Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven

A. van Benthem

Colofon

ADC Rapport 3374

Anna's Hoeve (gemeente Hilversum)
Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven

Auteur: A. van Benthem

In opdracht van: Gemeente Hilversum

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, april 2013

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'R. Torremans', written over a faint horizontal line.

Autorisatie:
R. Torremans

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033 299 8181
Fax 033 299 8180
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied	4
Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Algemeen	7
1.2 Vooronderzoek	8
1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen	11
1.4 Opzet van het rapport	12
2 Methoden	13
3 Resultaten	13
3.1 Fysisch geografisch onderzoek	13
3.2 Sporen en structuren	13
3.3 Vondstmateriaal	14
4 Synthese	15
4.1 Algemeen	15
4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen	15
5 Waardering en selectieadvies	16
5.1 Waardering van de vindplaats	16
5.2 Selectieadvies	16
Literatuur	16
Lijst van afbeeldingen en tabellen	16
Bijlage I Sporenlijst	17
Bijlage II Boorpuntenkaart	18
Verklarende woordenlijst	19
Afkortingen in de database	20

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied

Provincie:	Noord-Holland
Gemeente:	Hilversum
Plaats:	Hilversum
Toponiem:	Anna's Hoeve
Kadastrale gegevens:	Gemeente Hilversum, sectie C 7479
Kaartblad:	32 W
Coördinaten:	142.260/470.380; 142.380/470.940; 142.760/471.080; 142.700/470.370
Projectverantwoordelijke:	A. Van Benthem
Bevoegde overheid:	Gemeente Hilversum
Deskundige namens de bevoegde overheid:	Mevr. A. Koenders
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	53566
ADC-projectcode:	4140658
Complex en ABR codering:	NVT
Periode(n):	NVT
KNA versie:	3.2
Geomorfologische context:	Dekzand
NAP hoogte maaiveld:	+4,07 m NAP
Maximale diepte onderzoek:	+2,40 m NAP
Uitvoering van het veldwerk:	22 – 24 oktober 2012
Beheer en plaats documentatie:	Provinciaal depot bodemvondsten Noord-Holland
e-depot link:	http://persistent-identificer.nl/?identificer=urn:nbn:nl:ui:13-k6pe-lu

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Hilversum heeft ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de vorm van proefsleuven uitgevoerd voor het plangebied Anna's Hoeve te Hilversum. In het plangebied zullen bufferbakken voor de opvang van hemelwater worden gerealiseerd.

Er zijn tijdens het proefsleuvenonderzoek op de locatie Anna's Hoeve te Hilversum geen archeologische resten in de vorm van grondsporen of vondstmateriaal aangetroffen. Alle proefsleuven kenden een grote mate van recente verstoring, waarschijnlijk ten gevolge van het aanleggen van drainage in de vloeivelden van de gasfabriek, die zich ten westen van het huidige plangebied bevond.

Als er zich archeologische resten in het plangebied hebben bevonden, zijn deze waarschijnlijk vergraven door deze drainage sleuven. Het niet aantreffen van enig vondstmateriaal suggereert echter dat er zich in het plangebied nooit een vindplaats heeft bevonden.

Vanwege het ontbreken van archeologische grondsporen en vondsten adviseert ADC ArcheoProjecten het gebied vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Afb. 1. Het aanleggen van werkput 1.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	1500 - heden
Middeleeuwen:	450 - 1500 na Chr.
Romeinse tijd:	12 voor Chr. - 450 na Chr.
IJzertijd:	800 - 12 voor Chr.
Bronstijd:	2000 - 800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	5300 - 2000 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	8800 - 4900 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	tot 8800 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

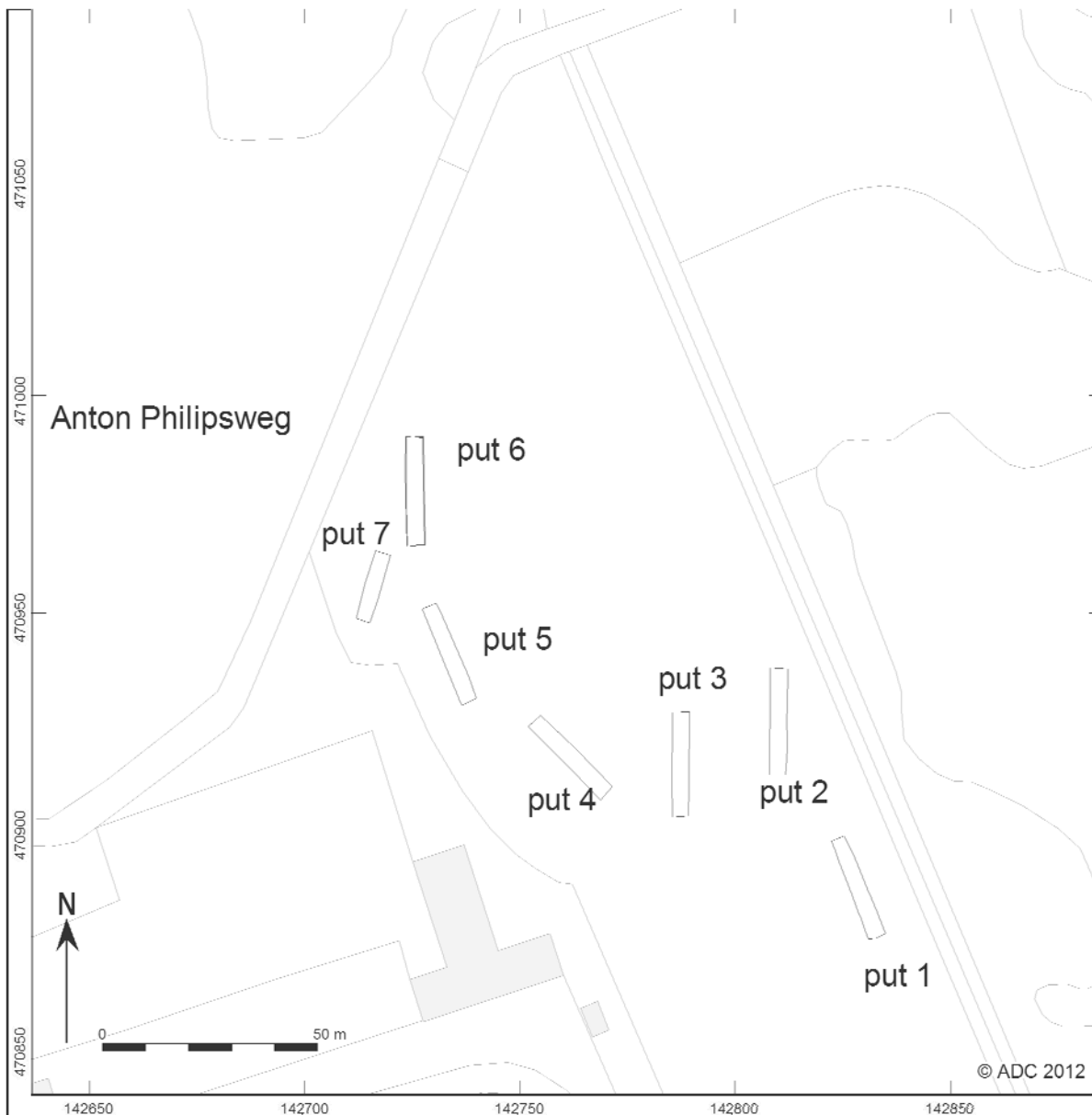
Afb. 2. Locatie van het onderzoeksgebied.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van de gemeente Hilversum heeft ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de vorm van proefsleuven uitgevoerd voor het plangebied Anna's Hoeve te Hilversum (afb. 3). In het plangebied zullen bufferbakken voor de opvang van hemelwater worden gerealiseerd. Vooronderzoek (zie §1.2) heeft aangetoond dat zich op deze locatie mogelijk archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum tot in de Middeleeuwen voor kunnen komen (zie voor periodisering tabel 1). De voorgenomen bouwplannen zullen deze resten vernietigen of ernstig beschadigen.

Afb. 3. De locatie van de proefsleuven.

Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 26 ha (afb. 4). Het westelijk deel van het plangebied zal ontwikkeld worden tot woongebied. Hiervoor zullen de bestaande waterbassins van het RWZI (rioolwaterzuiveringsinstallatie) en de huidige bebouwing worden gesloopt, zal een sanering en

vervolgens egalisatie plaatsvinden.¹ Bij de sanering zal tot 1 m –mv grond worden afgegraven.² De diepte tot waarop de grondwerkzaamheden gaan plaatsvinden ten behoeve van de woningbouw is op dit moment nog niet bekend.

In het noordelijk deel van het plangebied zal het RWZI worden gevestigd. Bij de toekomstige RWZI komt de onderzijde van de bassins voor een groot deel op NAP niveau te liggen (ca. 4 m –mv).³ Het RWZI zal van het woongebied afgeschermd worden door het gronddepot *Grondberg Anna's Hoeve*. Ten noorden van de grondberg en het RWZI zullen bufferbakken worden aangelegd. De onderkant van de bufferbakken zal op 1 m +NAP komen te liggen.⁴ Het deel ten oosten van het plangebied zal onveranderd in gebruik blijven als sportpark.

Het onderhavige onderzoek heeft betrekking op de noordelijke helft van het deelgebied Sportpark Anna's Hoeve en heeft een oppervlakte van ca. 7530 m². Het gebied ligt ten oosten van Hilversum en wordt begrensd door de Anton Philipsweg in het oosten en sportvelden in het zuiden. In het deelgebied zijn zeven proefsleuven aangelegd met een totale oppervlakte van ca. 700 m².

Het veldwerk is uitgevoerd tussen 22 en 24 oktober 2012. In die periode zijn de proefsleuven aangelegd en onderzocht conform het Programma van Eisen (PvE), dat door N. Huisman van ADC ArcheoProjecten is opgesteld.⁵ Dit ontwerp is op 11-09-2012 goedgekeurd door Mevr. A. Koenders van de gemeente Hilversum. De documentatie die tijdens het IVO is verzameld, is gedeponeerd in het provinciaal depot voor bodemvondsten van de provincie Noord-Holland.

Het veldteam bestond uit de volgende personen: A. van Benthem (projectverantwoordelijke en senior archeoloog), H. van Engeldorp Gastelaars, R. Halverstad en W. Jezeer (allen medior archeologen), N. Coughlan (Milieukundig begeleider namens de gemeente Hilversum), L. Kemp (Kwaliteits verantwoordelijk persoon namens de firma Agterberg) en S. den Hertog (kraanmachinist van de firma Agterberg).

De contactpersoon bij de gemeente Hilversum en tevens opdrachtgever is Dhr. F.R. Janssens. Controle en coördinatie van de documentatie is uitgevoerd door M.G. Nieuwenhuijsen en J.W. Beestman.

1.2 Vooronderzoek

In verband met toekomstige ontwikkelingen in het plangebied Anna's Hoeve is een archeologische inventarisatie in de vorm van een bureau- en booronderzoek in het onderzoeksgebied uitgevoerd in juli 2011 door De Jonge en Hanemaaijer.⁶ Dit onderzoek wees het volgende uit:

Booronderzoek

De bodem die in het plangebied voorkomt is de zogeheten veldpodzolgrond. Veldpodzolgronden zijn veelal ontstaan uit jonge ontginningen en liggen in de relatief lage delen van het landschap of op ruggen waar tijdens de bodemvorming een hoge grondwaterstand voorkwam.

In het deelgebied zijn twee lithologische pakketten aangeboord. Deze worden hieronder besproken in chronologische volgorde van onder naar boven:

1. In alle boringen is een pakket matig fijn, kalkloos zand met een zwak tot matig siltige bijmenging aangetroffen waarvan de top zich bevindt op een diepte variërend van 40 cm –mv in boring 27 tot 170 cm –mv in boring 21 (zie ook bijlage II). Het zand heeft een kleur variërend van lichtbruin tot donker bruingrijs. Plaatselijk bevat de bovenste 20 cm van het pakket een matig humeuze bijmenging.

¹ Schriftelijke mededeling van dhr. F.R. Janssens op 21-12-2010.

² Mondelinge mededeling van dhr. F.R. Janssens op 04-07-2011.

³ Schriftelijke mededeling van dhr. F.R. Janssens op 21-12-2010.

⁴ Mondelinge mededeling van dhr. F.R. Janssens op 04-07-2011.

⁵ Huisman 2012, PvE 12-029.

⁶ De Jonge en Hanemaaijer 2011.

Dit pakket wordt geïnterpreteerd als dekzand behorende tot het Laagpakket van Wierden onderdeel van de Formatie van Boxtel. Vanwege de dikte van de aangetroffen bodem wordt het pakket gerekend tot het dekzand en niet tot de stuifzanden. In stuifzanden is de bodem doorgaans minder goed ontwikkeld. Als gevolg van bodemvorming zijn in het dekzand bodemkundige horizonten ontstaan gedurende de periode dat het dekzand aan het oppervlak heeft gelegen. Gedurende deze periode, vanaf het Laat-Paleolithicum tot de Late Middeleeuwen, is dit niveau dan ook een gunstige vestigingslocatie geweest voor bewoning. De aanwezigheid van een (deels) intacte bodem zorgt dus voor een hoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten.

In acht boringen (boringen 1, 3, 6, 17, 20, 23, 24 en 27) is een opeenvolging aan horizonten waargenomen die een aanwijzing zijn voor een (deels) intacte bodem. Dit zijn de bodems met een zogeheten AEBC, ABC- en BC-profiel. De bovenste horizont in dit bodemprofiel bestaat uit een donker grijsbruine, matig humeuze bovenlaag die wordt geïnterpreteerd als een A-horizont. De A-horizont is de laag die door processen aan het oppervlak is gevormd, waarbij een opeenhoping van gehumificeerd organisch materiaal is vermengd met de minerale fractie, voornamelijk als gevolg van het in cultuur brengen van het land. In boringen 3, 6 en 24 is een deels intacte A-horizont aangetroffen.

Waarschijnlijk is de oorspronkelijke top van deze horizont omgewerkt en opgenomen in pakket 2. De kans op het aantreffen van een intact vondstniveau is in deze horizont het grootst. Onder de A-horizont bevindt zich een laag met een bruine tot rood- oranjebruine kleur, de zogenaamde B-horizont. Dit is een laag die wordt gekenmerkt door inspoeling van ijzer en humus. De laag gaat naar beneden in het profiel geleidelijk over in de C-horizont. Dit is de horizont die weinig tot niet is veranderd door bodemkundige processen (moedermateriaal). In boringen 1, 17 en 27 is een BC-profiel aangetroffen. Hierbij is de A-horizont verdwenen, waarschijnlijk als gevolg van recente grondroerende werkzaamheden. In boringen 20 en 23 is direct boven de B-horizont nog de zogenaamde uitspoelingslaag ofwel E-horizont aangetroffen. Deze laag is grijs van kleur en kenmerkt zich door het voorkomen van witte zandkorrels.

2. In alle boringen is vanaf het maaiveld tot een diepte van gemiddeld 120 cm –mv een pakket matig fijn, kalkloos zand met een zwak siltige bijmenging aangetroffen. De bovenste laag van het pakket (tot 80 à 90 cm –mv) is overwegend donker grijsbruin van kleur en heeft een matig humeuze bijmenging. Deze laag kenmerkt zich door puinresten, glas, fragmenten recent aardewerk (industriële wit), glas, plastic en sintels. De onderste laag van het pakket (gemiddeld 80 tot 120 cm –mv) is overwegend bruingrijs van kleur en vertoont veel bruine en grijze vlekken.

Dit pakket wordt geïnterpreteerd als antropogeen, oftewel een door de mens sterk beïnvloed pakket. Het pakket bestaat uit twee lagen. De onderste laag, van gemiddeld 90 tot 130 cm –mv, is recentelijk omgewerkt. Mogelijk bestaat dit pakket uit omgewerkte stuifzanden. De kans op het aantreffen van intacte archeologische resten is hier zeer klein. Overall, met uitzondering van boring 24, is de top van pakket 1 opgenomen in het omgewerkte pakket 2. De bovenste laag, vanaf het maaiveld tot ca. 80 à 90 cm –mv, is opgebracht. De laag bestaat uit industrieel en huishoudelijk afval dat in de eerste helft van de 20e eeuw in het plangebied is gestort.

Historische situatie

De naam Hilversum wordt voor het eerst vermeld in 1305 en is afgeleid van Hilferts Heem, de woonstede van Hilfert of Hildefriet. Dergelijke namen dateren uit de Vroege Middeleeuwen. Het plangebied is tot eind 19^e eeuw in gebruik geweest als heide. Rond 1875 werd begonnen met de afvoer van afvalwater naar het plangebied. De afvoer vond plaats vanuit de gasfabriek in en rondom het plangebied alwaar het plassen vormde en in de bodem infiltreerde. De gasfabriek en bezinkbassin waren gesitueerd westelijk van het plangebied. Rond 1880 werd een aanvang gemaakt met de aanleg van vloeivelden. Vanwege het toenemende afvalwateraanbod en het dichtslibben van de bodem was de infiltratiecapaciteit van de vloeivelden al snel niet meer toereikend. Daarom is op een gegeven moment een drainagesysteem in de vloeivelden aangelegd. Het in dit drainagesysteem opgevangen overtollige water werd vervolgens afgevoerd naar de heidevelden ten noorden van het *Groot Waschmeer*, waardoor ter plekke de 'Vuilwaterplas' ontstond en later het 'Langewater'. Volgens de Bonnekaarten uit 1920 en 1933 is het grootste deel van het plangebied in de jaren '30 van de vorige eeuw in gebruik genomen als bevoeiingsveld. In de eerste helft van de 20^e eeuw wordt in het plangebied industrieel en huishoudelijk afval gestort. In 1940 werd ter plaatse van de vloeivelden de RWZI Hilversum Oost gebouwd. Opmerkelijk is dat op de Bonnekaart uit 1943 de RWZI nog niet is afgebeeld. In 1976 werd de RWZI uitgebreid en

gereconstrueerd tot haar huidige vorm, waardoor er vanaf dat moment geen ongezuiverd afvalwater meer hoefde te worden geloosd.

Archeologie

Volgens de IKAW geldt een middelhoge archeologische verwachtingswaarde voor het plangebied. Op de Cultuurhistorische waardenkaart is geen aanvullende informatie afgebeeld in vergelijking met ARCHISII. Op de Archeologische Beleidskaart van de gemeente Hilversum heeft het plangebied een middelhoge archeologische verwachting. Het beleid van de gemeente bij deze verwachtingswaarde is bij verstoringen vanaf 100 m² en dieper dan 20 cm -mv archeologisch onderzoek te laten uitvoeren.

Direct ten noordwesten van het plangebied is een bureau- en booronderzoek uitgevoerd waarbij op basis van het bureauonderzoek op of in de top van de mogelijk aanwezige dekzanden archeologische resten verwacht werden vanaf het Paleolithicum tot de Middeleeuwen. Op of in de top van de aanwezige stuifzanden werden archeologische resten verwacht uit de Middeleeuwen tot en met de Nieuwe tijd. In tien van de 32 boringen is op een diepte variërend van 55 cm tot 155 cm -mv de top van een begraven en intacte bodem aangetroffen. Aangenomen wordt dat deze bodem zich in de top van het dekzand heeft gevormd. Op of in de top van deze begraven bodem kunnen archeologische waarden aanwezig zijn vanaf het Paleolithicum tot de Middeleeuwen. In de rest van het plangebied is de bodem omgewerkt tot in de C-horizont.⁷

Er is in het onderzoeksgebied een aantal archeologische monumenten (AMK-terreinen) bekend. Ca. 500 m ten oosten van het plangebied ligt een terrein van archeologische waarde.⁸ Op dit terrein zijn sporen van bewoning uit het Mesolithicum (8800-4900 v. Chr.) aangetroffen. Dit terrein is gelegen op lage landduinen en bijbehorende vlaktes en laagten evenals het plangebied van onderhavig onderzoek.

Ca. 800 m ten noorden van het plangebied liggen zes terreinen van zeer hoge archeologische waarde. Het betreft een terrein waarin negen grafheuvels uit het Neolithicum en/of de Bronstijd zijn aangetroffen met plaatselijk vage karrensporen van een oude verbindingsweg.⁹ De grafheuvels hebben een diameter variërend van 10 tot 23 m en een hoogte van ca. 0,5 tot 1,5 m. De grafheuvels zijn gelegen op een hoge stuwwal en een glooiing van hellingafspoelingen. In het voorjaar van 2005 is afgesproken dat door de Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN) de grafheuvels worden hersteld en periodiek worden geïnspecteerd en onderhouden. Onderzoek naar vergelijkbare monumenten in Nederland, bijvoorbeeld in Nijmegen, Oss, Hijken en Bovenkarspel heeft uitgewezen dat de gebieden in de omgeving van grafheuvels en urnenvelden een lange en afwisselende bewonings- en gebruiksgeschiedenis hebben.

Ca. 600 m ten westen van het plangebied is een aantal waarnemingen gedaan. Door een particulier is handgevormd aardewerk van de Nederrijnse grafheuvel-cultuur uit de Bronstijd aangetroffen.¹⁰ De context van de vondst is helaas onbekend.

Bij de bouw van een fabriek en egalisatie van het terrein op de Oostereng werden in 1920 een vroegmiddeleeuws grafveld uit de 7^e en 8^e eeuw gevonden en twee resten van zwaarden.¹¹ Tijdens dit niet archeologisch graafwerk zijn onder andere een spinschijf, verschillende kookpotten, een armring, gesinterd materiaal en een lanspunt aangetroffen. Ook is melding gemaakt van het aantreffen van twee slecht geconserveerde menselijke schedels. Het terrein is gelegen op een rug met het voorkomen van een esdek. De omvang van het terrein is ongeveer 50 bij 30 m.

Ca. 300 m ten noorden van het plangebied is een waarneming gedaan door een particulier waarbij vuurstenen afslagen uit het Paleolithicum zijn aangetroffen.¹² Verdere informatie ontbreekt echter in ARCHISII.

Direct ten noorden van het plangebied zou een archeologisch booronderzoek worden uitgevoerd.¹³ Vóór de uitvoering hiervan zijn de plannen echter gewijzigd waardoor het project is geannuleerd.

⁷ De Jonge & van Breda 2010.

⁸ ARCHIS monumentnr. 2304.

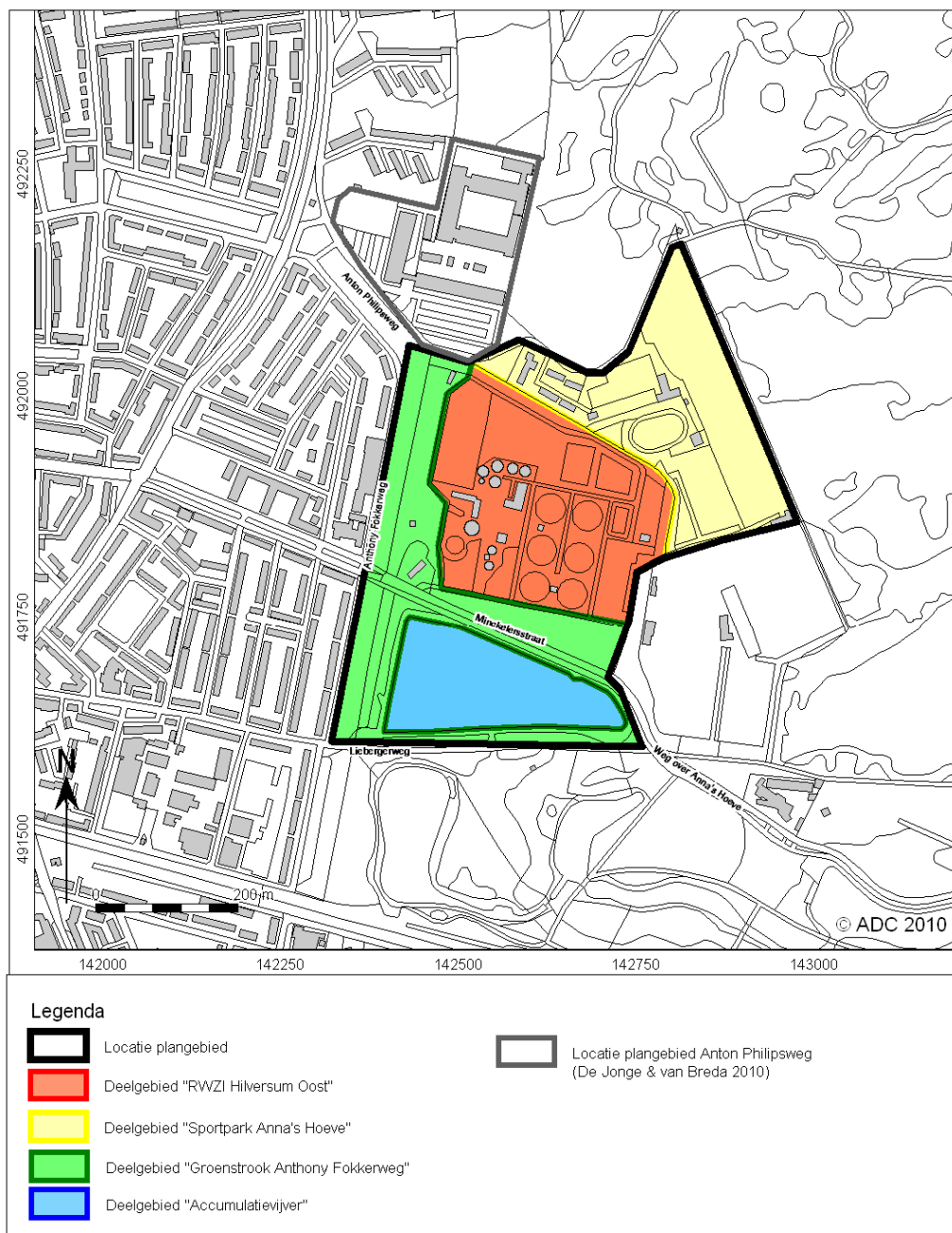
⁹ ARCHIS monumentnr. 2314, 16217, 2318, 2317, 2313, 16217, 2319, 2318.

¹⁰ ARCHIS waarnemingsnr. 1500.

¹¹ ARCHIS waarnemingsnr. 35167, 35168, 35169.

¹² ARCHIS waarnemingsnr. 15236.

¹³ ARCHIS onderzoeksnr. 36184.

Afb. 4. Het plangebied met in geel het huidige onderzoeksgebied.

1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen

Het IVO in de vorm van proefsleuven heeft tot doel de aard, omvang en kwaliteit (gaafheid en conservering) vast te stellen van de vindplaats(en) in het gebied om te komen tot een definitief oordeel over de behoudenswaardigheid ervan. Daarnaast moeten gegevens verkregen worden om hetzij verder archeologisch onderzoek mogelijk te maken, hetzij adequate maatregelen voor behoud en beheer te kunnen treffen.

In het PVE zijn verschillende onderzoeksvragen gesteld. Deze worden in dit rapport beantwoord op basis van hetgeen in de proefsleuven is aangetroffen. De volgende onderzoeksvragen zijn in het PVE gesteld:

Algemeen

1. Zijn er archeologische resten (sporen, structuren, vondsten) op de onderzochte locaties aangetroffen?
2. Indien het onderzoek geen archeologische resten of beperkte archeologische fenomenen (bijvoorbeeld alleen losse vondsten) oplevert, welke verklaring is hiervoor dan te geven? Is er (bijvoorbeeld) sprake van: verstoring van antropogene aard, beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door bodemprocessen, beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door werk- of weersomstandigheden?

Gaafheid en conservering van de vindplaats(en)

1. Wat is de mate van conservering en gaafheid van de archeologische resten?

Perioden en sites

1. Indien er archeologische resten aanwezig zijn, kunnen er binnen de vindplaats aparte sites onderscheiden worden, en zo ja, op welke gronden?
2. Wat is de begrenzing en de ruimtelijke spreiding, zowel in horizontale als verticale zin, van de sites en wat is de onderlinge samenhang?
3. Wat is per archeologische vindplaats in het onderzoeksgebied:
 - a. de ligging (inclusief diepteligging) en begrenzing
 - b. de geologische en/of bodemkundige eenheid
 - c. de omvang (inclusief verticale dimensies)
 - d. aard /complextype/functie
 - e. de samenstelling van de archeologische resten (grondsporen en mobilia)
 - f. de vondst- en spoordichtheid
 - g. de stratigrafie
 - h. de ouderdom, periodisering, typo-chronologische classificatie
4. In hoeverre zijn binnen de site(s) op grond van de verspreiding van vondsten en/of grondsporen voormalige activiteitengebieden te onderscheiden en hoe moeten die geïdentificeerd worden? Zie tevens vraag 3 voor de deelaspecten die daarbij aan de orde moeten komen.
5. Zijn er aanwijzingen voor landgebruik (off-site-patronen) in de zin van wegen, percelering, akkers, grondstofwinning, vennen, etc.? Ook in dit geval gelden de zojuist onder punt 3 gestelde vragen.
6. Kunnen verscheidene bewoningsfasen onderscheiden worden? Zo ja in welke mate zijn deze aaneensluitend?
7. Wanneer en waarom zijn de sites en het gebied in zijn geheel verlaten of in onbruik geraakt?

Landschap en bodem

1. Hoe ziet de bodemopbouw eruit en komt dit overeen met het beeld uit het booronderzoek?

1.4 Opzet van het rapport

Dit rapport betreft een standaardrapport zoals genoemd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.2 -specificatie VS05). In dit rapport worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd, waarna de eerste conclusies volgen. Na de samenvatting en dit inleidende hoofdstuk volgt een omschrijving van de onderzoeksmethoden in hoofdstuk 2. Vervolgens worden de resultaten van het onderzoek besproken in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 worden de onderzoeksvragen beantwoord en in hoofdstuk 5 volgt de waardering en het selectieadvies voor het onderzochte gebied.

2 Methoden

Het onderzoek is uitgevoerd conform de KNA 3.2 en het PvE.¹⁴ Tijdens het IVO zijn zeven proefsleuven (of werkputten) aangelegd. De ligging van deze proefsleuven was evenredig verdeeld over de beschikbare ruimte in het onderzoeksgebied.¹⁵ De proefsleuven waren vier m breed en 25 m lang.

De vlakken zijn machinaal aangelegd, zonder schaafbak, omdat het vlak zonder het gebruik hiervan goed te lezen was. Het vlak is gefotografeerd en getekend met een Robotic Total Station, waarbij om de 4 m een waterpashoogte is bepaald.

In alle proefsleuven zijn kolomopnames van het profiel gedocumenteerd, gefotografeerd en getekend (op schaal 1:20).

Omdat aan de zuidzijde in werkput 7 asbest werd aangetroffen, is deze put niet voor de volle lengte van 25 m aangelegd, maar slechts voor een lengte van ca. 16 m. Deze put kende erg veel recente verstoringen (zie afb. 6 in §3.2) en de verwachting was gering dat zich in het niet aangelegde gedeelte archeologische sporen zouden bevinden.

Vanwege de aanwezigheid van vervuiling in de vorm van zware metalen (lood koper en zink) en PAK's (Polycyclische aromatische koolwaterstoffen) is het onderzoek uitgevoerd onder saneringsomstandigheden, waarbij de medewerkers speciale beschermende kleding en handschoenen moesten dragen en de graafmachine met een overdrukcabine moest zijn uitgerust. Daarnaast was het noodzakelijk dat er een Milieukundig Begeleider (MKB-er) steeds aanwezig was om vast te stellen dat de schone en de vuile grond niet gemengd raakte. Het Kwaliteits Verantwoordelijk Persoon (KVP-er) zorgde ervoor dat alle werkzaamheden op een juiste wijze uitgevoerd werden en dat de medewerkers voldoende beschermd waren tegen de vervuiling, door de juiste procedure, die voor dit soort omstandigheden is vastgelegd, te volgen.

Deze procedure houdt onder meer in dat het niet is toegestaan te eten, drinken of roken binnen het vervuilde gebied en dat men als het vervuilde gebied verlaten wordt door een zogenaamde deco-unit gaat, waar men de vuile kleding achterlaat in de "vuile" ruimte, de handen grondig wast en met schone kleding aan de andere zijde (de schone zijde) weer buiten komt.

3 Resultaten

3.1 Fysisch geografisch onderzoek

Het booronderzoek gaf aan dat in het onderzoeksgebied een deels intacte bodem, een zogenaamde veldpodzolbodem, voorkomt.¹⁶ Het proefsleuvenonderzoek heeft echter uitgewezen dat er slechts kleine gedeeltes intact bodemprofiel voorkomen (afb. 5 en 6). Het grootste gedeelte van de natuurlijke opbouw van het onderzoeksgebied is verstoord door recente vergravingen.

3.2 Sporen en structuren

Er zijn tijdens het proefsleuvenonderzoek geen archeologische resten in de vorm van grondsporen of vondstmateriaal aangetroffen.

Alle proefsleuven kenden een grote mate van recente verstoring (afb. 6), waarschijnlijk ten gevolge van het aanleggen van drainage in de vloeivelden van de gasfabriek, die zich ten westen van het huidige plangebied bevond.

¹⁴Huisman 2012.

¹⁵In het onderzoeksgebied bevonden zich op het moment van onderzoek nog enkele hoge gronddepots, waardoor er op die locaties geen onderzoek mogelijk was.

¹⁶De Jonge en Hanemaaijer 2011.

Afb. 5. Een volledig verstoord profiel (links) en een profiel met in het midden een klein gedeelte natuurlijke opbouw (rechts).

Als er zich archeologische resten in het plangebied hebben bevonden, zijn deze waarschijnlijk vergraven door deze drainage sleuven. Het niet aantreffen van enig vondstmateriaal suggereert echter dat er zich in het plangebied nooit een vindplaats heeft bevonden.

Afb. 6. Vooral in werkput 7 zijn veel recente verstoringen aangetroffen (het gele zand is de onverstoorde ondergrond).

3.3 Vondstmateriaal

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is geen vondstmateriaal aangetroffen. Tevens zijn geen sporen aangetroffen die in aanmerking kwamen voor bemonstering voor botanisch onderzoek.

4 Synthese

4.1 Algemeen

Er zijn tijdens het proefsleuvenonderzoek op de locatie Anna's Hoeve te Hilversum geen archeologische resten in de vorm van grondsporen of vondstmateriaal aangetroffen.

Alle proefsleuven kenden een grote mate van recente verstoring, waarschijnlijk ten gevolge van het aanleggen van drainage in de vloeivelden van de gasfabriek, die zich ten westen van het huidige plangebied bevond.

Als er zich archeologische resten in het plangebied hebben bevonden, zijn deze waarschijnlijk vergraven door deze drainage sleuven. Het niet aantreffen van enig vondstmateriaal suggereert echter dat er zich in het plangebied nooit een vindplaats heeft bevonden.

4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die in het Programma van Eisen zijn gesteld, zullen hier worden beantwoord op basis van de bevindingen van het proefsleuvenonderzoek.

Algemeen

1. Zijn er archeologische resten (sporen, structuren, vondsten) op de onderzochte locaties aangetroffen?

Er zijn tijdens het proefsleuvenonderzoek geen archeologische resten aangetroffen.

2. Indien het onderzoek geen archeologische resten of beperkte archeologische fenomenen (bijvoorbeeld alleen losse vondsten) oplevert, welke verklaring is hiervoor dan te geven? Is er (bijvoorbeeld) sprake van: verstoring van antropogene aard, beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door bodemprocessen, beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door werk- of weersomstandigheden?

Alle proefsleuven kenden een grote mate van recente verstoring, waarschijnlijk ten gevolge van het aanleggen van drainage in de vloeivelden van de gasfabriek, die zich ten westen van het huidige plangebied bevond.

Gaafheid en conservering van de vindplaats(en)

1. Wat is de mate van conservering en gaafheid van de archeologische resten?

Als er zich archeologische resten in het plangebied hebben bevonden zijn deze waarschijnlijk vergraven door de drainage sleuven. Het niet aantreffen van enig vondstmateriaal suggereert echter dat er zich in het plangebied nooit een vindplaats heeft bevonden.

Perioden en sites

1. Indien er archeologische resten aanwezig zijn, kunnen er binnen de vindplaats aparte sites onderscheiden worden, en zo ja, op welke gronden?
2. Wat is de begrenzing en de ruimtelijke spreiding, zowel in horizontale als verticale zin, van de sites en wat is de onderlinge samenhang?
3. Wat is per archeologische vindplaats in het onderzoeksgebied:
 - a. de ligging (inclusief diepteligging) en begrenzing
 - b. de geologische en/of bodemkundige eenheid
 - c. de omvang (inclusief verticale dimensies)
 - d. aard /complexiteit/functie
 - e. de samenstelling van de archeologische resten (grondsporen en mobilia)
 - f. de vondst- en spoordichtheid
 - g. de stratigrafie
 - h. de ouderdom, periodisering, typochronologische classificatie
4. In hoeverre zijn binnen de site(s) op grond van de verspreiding van vondsten en/of grondsporen voormalige activiteitengebieden te onderscheiden en hoe moeten die geduid worden? Zie tevens vraag 3 voor de deelaspecten die daarbij aan de orde moeten komen.

5. Zijn er aanwijzingen voor landgebruik (off-site-patronen) in de zin van wegen, percelering, akkers, grondstofwinning, vennen, etc.? Ook in dit geval gelden de zojuist onder punt 3 gestelde vragen.
6. Kunnen verscheidene bewoningsfasen onderscheiden worden? Zo ja in welke mate zijn deze aaneensluitend?
7. Wanneer en waarom zijn de sites en het gebied in zijn geheel verlaten of in onbruik geraakt?
Bovenstaande onderzoeksvragen kunnen naar aanleiding van de resultaten van het huidige onderzoek niet beantwoord worden.

Landschap en bodem

Hoe ziet de bodemopbouw eruit en komt dit overeen met het beeld uit het booronderzoek?
Het booronderzoek gaf aan dat in het onderzoeksgebied een deels intacte bodem, een zogenaamde veldpodzolbodem, voorkomt. Het proefsleuvenonderzoek heeft echter uitgewezen dat er slechts kleine gedeeltes intact bodemprofiel voorkomen. Het grootste gedeelte van de natuurlijke opbouw van het onderzoeksgebied is verstoord door recente vergravingen.

5 Waardering en selectieadvies

5.1 Waardering van de vindplaats

Aangezien tijdens het proefsleuvenonderzoek geen archeologische grondsporen en vondsten zijn aangetroffen, is er geen sprake van een vindplaats en kan er geen waardering worden opgesteld. Hieruit volgt dat het gebied niet behoudenswaardig is.

5.2 Selectieadvies

Vanwege het ontbreken van archeologische grondsporen en vondsten adviseert ADC ArcheoProjecten het gebied vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

- Huisman, N., 2012:** *Programma van Eisen Proefsleuvenonderzoek. Noord-Holland, Hilversum, voormalig sportpark Anna's Hoeve, Bufferbakken, Amersfoort.* (PvE nummer 12-029).
- Jonge, N. de & M. Hanemaaijer 2011:** *RWZI nabij Anna's Hoeve te Hilversum. Een Bureauonderzoek en verkennend booronderzoek, Amersfoort.* (ADC-rapport 2604).

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1. Het aanleggen van werkput 1.
Afb. 2. Locatie van het onderzoeksgebied.
Afb. 3. De locatie van de proefsleuven.
Afb. 4. Het plangebied met in geel het huidige onderzoeksgebied.
Afb. 5. Een volledig verstoord profiel (links) en een profiel met in het midden een klein gedeelte natuurlijke opbouw (rechts).
Afb. 6. Vooral in werkput 7 zijn veel recente verstoringen aangetroffen (het gele zand is de onverstoorde ondergrond).
Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Bijlage I Sporenlijst

OPGR_ID	PUTNR	VLAKNR	SPOORN	AARDSPOR	VORM_VLAK	VULLINGNR	HOOFDKLEUR	NEVENTINT	NEVENKLEUR	TEXTUUR	INSLUITSEL	ORG_STOF
HILM-12	1	1	999	REC	ONR	1	GR			ZS1		
HILM-12	1	1	3000	LG	ONR	1	BR			ZS1	fe	
HILM-12	1	102	999	LG	XXX	1	GR			ZS1		
HILM-12	1	102	3000	LG	XXX	1	BR			ZS1	fe	
HILM-12	2	1	999	REC	ONR	1	GR			ZS1		
HILM-12	2	1	3000	LG	ONR	1	BR			ZS1	fe	
HILM-12	2	102	999	LG	XXX	1	GR			ZS1		
HILM-12	2	102	2000	LG	XXX	1	GR			ZS1		
HILM-12	2	102	2001	LG	XXX	1	GR		ZW	ZS1		H1
HILM-12	2	102	3000	LG	ONR	1	BR			ZS1	fe	
HILM-12	3	1	999	REC	ONR	1	GR			ZS1		
HILM-12	3	1	3000	LG	ONR	1	BR			ZS1	fe	
HILM-12	3	102	999	LG	ONR	1	GR			ZS1		
HILM-12	3	102	2000	LG	XXX	1	GR			ZS1		
HILM-12	3	102	2001	LG	XXX	1	GR		ZW	ZS1		H1
HILM-12	3	102	2003	LG	XXX	1	GR	DONKER	BR	ZS1		H1
HILM-12	3	102	3000	LG	XXX	1	BR			ZS1	fe	
HILM-12	4	1	999	REC	ONR	1	GR			ZS1		
HILM-12	4	1	3000	LG	ONR	1	BR			ZS1	fe	
HILM-12	4	102	999	LG	XXX	1	GR			ZS1		
HILM-12	4	102	2000	LG	XXX	1	GR			ZS1		
HILM-12	4	102	2001	LG	XXX	1	GR		ZW	ZS1		H1
HILM-12	4	102	2003	LG	XXX	1	GR	DONKER	BR	ZS1		H1
HILM-12	4	102	3000	LG	XXX	1	BR			ZS1	fe	
HILM-12	5	1	999	REC	ONR	1	GR			ZS1		
HILM-12	5	1	3000	LG	ONR	1	BR			ZS1	fe	
HILM-12	5	104	999	LG	ONR	1	GR			ZS1		
HILM-12	5	104	2000	LG	XXX	1	GR			ZS1		
HILM-12	5	104	2001	LG	XXX	1	GR		ZW	ZS1		H1
HILM-12	5	104	2003	LG	XXX	1	GR	DONKER	BR	ZS1		H1
HILM-12	5	104	3000	LG	XXX	1	BR			ZS1	fe	
HILM-12	6	1	999	REC	ONR	1	GR			ZS1		
HILM-12	6	1	3000	LG	ONR	1	BR			ZS1	fe	
HILM-12	6	101	999	LG	XXX	1	GR			ZS1		
HILM-12	6	101	2000	LG	XXX	1	GR			ZS1		
HILM-12	6	101	2001	LG	XXX	1	GR		ZW	ZS1		H1
HILM-12	6	101	2003	LG	XXX	1	GR	DONKER	BR	ZS1		H1
HILM-12	6	101	3000	LG	XXX	1	BR			ZS1	fe	
HILM-12	7	1	999	REC	ONR	1	GR			ZS1		
HILM-12	7	1	3000	LG	ONR	1	BR			ZS1	fe	
HILM-12	7	101	999	LG	XXX	1	GR			ZS1		
HILM-12	7	101	2000	LG	XXX	1	GR			ZS1		
HILM-12	7	101	2001	LG	XXX	1	GR		ZW	ZS1		H1
HILM-12	7	101	2003	LG	XXX	1	GR	DONKER	BR	ZS1		H1
HILM-12	7	101	3000	LG	XXX	1	BR			ZS1	fe	

Bijlage II Boorpuntenkaart

Verklarende woordenlijst

Antropogene sporen Alle immobiele sporen van menselijke oorsprong, variërend van paalgaten of fosfaatvlekken tot muurresten.

AMK Archeologische Monumentenkaart geeft een overzicht van gewaardeerde archeologische terreinen in vier categorieën: 1) Archeologische waarde, 2) Hoge archeologische waarde, 3) Zeer hoge archeologische waarde en 4) Zeer hoge archeologische waarde beschermd. De AMK is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de RCE en de provincies en wordt beheerd door de RCE.

Archeologische indicatoren Indicatief archeologisch materiaal dat bij (boor)onderzoek een aanwijzing kan zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van een archeologische vindplaats.

Archis Archeologisch Informatie Systeem. Dit door de RCE beheerde systeem bevat informatie over o.a. onderzoeksmeldingen, vondstmeldingen, waarnemingen, complexen en monumenten.

¹⁴C Koolstof (radioactieve isotoop), gebruikt voor datering.

CIS Het landelijke registratienummer ten behoeve van archeologisch onderzoek, uitgegeven door het Centraal Informatiesysteem.

CMA Centraal Monumenten Archief.

Conservering De mate waarin anorganische (aardewerk, vuursteen, metaal, glas etc.) en organische archeologische resten (bot, zaden, hout etc.) bewaard zijn gebleven.

Ensemblewaarde De meerwaarde die aan een vindplaats wordt toegekend op grond van de mate waarin sprake is van een landschappelijke en/of archeologische context.

Ex situ niet ter plaatse. Aanduiding die wordt gebruikt om aan te geven of grondsporen en / of artefacten zich niet meer op de oorspronkelijke plaats in de bodem bevinden. Behoud ex situ is het bewaren van de archeologische informatie door definitief onderzoek (opgraven, documenteren en registreren).

Gaafheid De mate van (fysieke) verstering van de bodem en/of de (eventueel aanwezige) archeologische waarden, zowel in verticale zin (diepte) als in horizontale zin (omvang)

Herinneringswaarde De herinnering die een archeologisch monument oproept over het Verleden.

IKAW Indicatieve kaart van archeologische waarden, een door de RCE geproduceerde kaart op landelijk niveau met de verwachte relatieve of absolute dichtheid van (bepaalde) archeologische verschijnselen in de bodem.

IVO Inventariserend Veld Onderzoek. Het verwerven van (extra) informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, als aanvulling op en toetsing van de archeologische verwachting, gebaseerd op het bureauonderzoek middels waarnemingen in het veld.

Informatiewaarde De betekenis van een monument als bron van kennis over het verleden. De informatiewaarde wordt bepaald door de mate waarin (een opgraving van) het monument een bijdrage kan leveren aan nieuwe kennisvorming over het verleden.

In situ Achtergebleven op exact de plaats waar de laatste gebruiker het heeft gedeponeed, weggegooid of verloren. Behoud *in situ* is het behouden van archeologische waarden in de bodem.

KNA Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie.

NAP Normaal Amsterdams Peil (=officieel peilmerk).

PVA Plan van Aanpak. Een door de opdrachtnemer op te stellen plan voor de uit te voeren werken waarmee beoogd wordt aan de vereisten zoals geformuleerd in het Programma van Eisen en/of het ontwerp te voldoen. Ook wordt hierin een voorstel gedaan voor de werkwijze waarmee de in het Programma van Eisen en/ of ontwerp geformuleerde resultaatsverwachtingen bereikt kunnen worden.

PVE Programma van Eisen. Het PVE is een door een bevoegde overheid opgesteld of bekrachtigd document dat de probleem- en doelstelling van de te verrichten werkzaamheden van de vindplaats geeft en de daaruit af te leiden eisen formuleert met betrekking tot het uit te voeren werk.

RCE Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Representativiteit De mate waarin een bepaald type vindplaats typerend is voor een periode dan wel een gebied.

RTS Robotic Total Station. Hiermee worden vlakken direct digitaal ingemeten.

Schoonheid De esthetisch-landschappelijke waarde van een archeologisch monument, die vooral in zichtbaarheid tot uiting komt.

Selectieadvies Archeologisch inhoudelijk advies over de behoudenswaardigheid van een vindplaats. Dit wordt opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria.

Zeldzaamheid De mate waarin een bepaald type monument schaars is (of is geworden) voor een periode of in een gebied.

Afkortingen in de database

REFERENTIELIJSTEN

Versie 1.6

AARD SPOOR

Aard van het spoor

Code	Omschrijving
AKR	(oude) akkerlaag
AWC	aardewerkconcentratie
BA	balk
BES	beschoeiing
BG	boorgat
BKS	bekisting
BOC	botconcentratie
BPA	beschoeiing, palen
BPL	beschoeiing, planken
BPT	beerput/beerelder
BRL	brandlaag
BU	bustum
BUN	visbun
BV	bouwvoor
CR	crematiegraf
DIG	dierbegraving
DK	drenkkuil
DLT	doorlaat (door een muur)
DP	depressie
DR	drain
EG	erfgreppel
ES	esdek
FU	fuik
GA	gracht
GE	geul
GHE	grafheuvel
GR	greppel
GRK	grafkuil
GT	goot
HA	haard
HAK	haardkuil
HG	huisgreppel
HKC	houtskoolconcentratie
HI	hoefindruk
HO	hout
HU	hutkom
IN	inhumatiegraf
KEL	kelder
KGO	ovale kringgreppel
KGR	ronde kringgreppel
KGV	vierkante kringgreppel
KL	kuil
KS	karrenspoor
LAK	laklaag
LAT	latrine
LG	laag
LO	ophogingslaag
LS	stortlaag
MI	muurinsteek
MR	muur
MSK	mestkuil
MST	muursteen
MU	muuruitbraak
NV	natuurlijke verstoring
NVD	dierlijke verstoring
NVP	plantaardige verstoring
OV	oven
PA	houten paal
PAK	paal met paalkuil
PG	paalgat
PGK	paalgat met paalkuil
PK	paalkuil
PL	plank
PLW	plaggenwand
PO	poel
POE	poer
POT	potstal
PS	ploegspoor
PSE	ploegspoor, eergetouw
PSK	ploegspoor, keerploeg
REC	recent

RPA	palenrij
RPG	rij paalgaten
RPK	rij paalkuilen
RPL	rij planken
SG	standgreppel
SI	silo
SL	sloot
SPB	spaarboog
SPG	spitsgracht
SS	spitspoor
ST	steen
STC	steenconcentratie
VL	vlek
VR	vloer
VSC	vuursteenconcentratie
VW	vlechtwerk
WA	waterput
WG	weg
WK	waterkuil
WL	wal
WOO	woonlaag
XXX	onbekend

COUPEVORM

Vorm van de onderkant van het spoor in de coupe

Code	Omschrijving
------	--------------

ONR	onregelmatig
PNT	punt
RND	rond
VLK	vlak
KOM	komvormig
REV	revolvertas
VRK	vierkant
RHK	rechthoekig
NG	niet gecoupeerd

VLAKVORM

Vorm van het spoor op het horizontale vlak

Code	Omschrijving
------	--------------

LIN	lineair
ONR	onregelmatig
OVL	ovaal
RHK	rechthoekig
RND	rond
SIK	sikkelvormig
VRK	vierkant

KLEUR

Duiding van de kleur

Code	Referentie
------	------------

BE	beige
BL	blauw
BR	bruin
GL	geel
GN	groen
GR	grijs
OR	oranje
PA	paars
RO	rood
RZ	roze
WI	wit
ZW	zwart

Daarnaast:

D	donker
L	licht
SCH	schoon
VL	vuil
ZR	zeer

DBRGR = donkerbruingrijs (hoofdkleur is dan grijs)

INSLUITSEL

Aard van een insluitel van een vulling

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
AS	as
AW	aardewerk vaatwerk
BOT	bot (geen schelp)
BS	baksteen
BW	bouwaardewerk (baksteen, dakpan, tegel)
FE	ijzeroer
FF	fosfaat
GL	glas
HK	houtschool
HL	huttenleem
HT	hout
KI	kiezels
LR	leer
MET	metaal
MN	mangaan
NS	natuursteen
OKR	oker
SCH	schelp
SL	slak
VKL	verbrande klei
VST	vuursteen

TEXTUUR

Textuur van een vulling met NEN-classificatie

<u>Code</u>	<u>NEN</u>	<u>Referentie</u>
K	K	klei
ZK	Ks1	zware klei
MK	Ks2	matig zware klei
LK	Ks3	lichte klei
Z-K		zandige klei
ZI		zavel
ZZI	Kz1	zware zavel
MZI	Kz2	matig lichte zavel
LZI	Kz3	lichte zavel
L	L	leem
SL	Lz1	siltige leem
Z-L	Lz3	zandige leem
V	V	veen
V1	Vk3	venige klei
V2	Vk1	kleig veen
V3	VKM	mineraalarm veen
Z-V	Vz1	zandig veen
Z	Z	zand
FZ	Zs1	fijn zand
MZ	Zs1	middelgrof zand
GZ	Zs1	grof zand
ILZ	Zs2	iets lemig zand
LZ	Zs3	lemig zand
IGHZ	g1	iets grindhoudend zand
MGHZ	g2	matig grindhoudend zand
SGHZ	g3	sterk grindhoudend zand
V-Z	Vz3	venig zand
G	G	grind
FG		fijn grind
GG		grof grind
IZHG	Gz1	iets zandhoudend grind
MZHG	Gz2	matig zandhoudend grind
SZHG	Gz3	sterk zandhoudend grind
ST		steen
HT		hout
H0	h1	humushoudend
H1	h2	matig humeus
H2	h3	humusrijk

INHOUD

Aard van het materiaal van een vondst

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
AW	aardewerk vaatwerk
AWG	gedraaid aardewerk
AWH	handgevormd Aardewerk
BAKSTN	baksteen
DAKPAN	dakpan
AXB	bot (geen schelp)
OMB	bot menselijk
ODB	bot dierlijk
CREM	crematieresten
BOUWMAT	bouwaardewerk (keramisch, geen steen)
COP	coproliet
GLS	glas (geen slak)
HK	houtschool
HT	hout (geen houtschool, geen plantaardige resten)
KER	keramische objecten (weefgewichten e.d.)
ODL	leer
MXX	metaal (geen slak)
MCU	koper/brons
MFE	ijzer
MPB	lood
MIX	gemengd
SXX	natuursteen (geen vuursteen)
PIJP	pijpenkoppen en -stelen
SCH	schelp
SLAK	slakken
TEGEL	tegel
OTE	textiel, touw
HUTTELM	verbrande klei (geen lemen gewichten)
SVU	vuursteen
XXX	overig

MONSTER

Aard van een monster

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
MA	monster algemeen
MAR	monster artropoden
MBOT	monster bot
MC14	monster voor ¹⁴ C-datering
MCH	chemisch monster
MCR	crematiemonster
MD	monster voor dendrochronologisch onderzoek
MDIA	diatomeeënmonster
MDNA	DNA-monster
MFF	fosfaatmonster
MHK	houtschoolmonster
MHT	houtmonster
MP	pollenmonster
MSC	schelpenmonster
MSL	monster slijpplaat
MZ	zadenmonster voor botanisch onderzoek

VERZAMELWIJZE

Manier waarop een vondst of monster is verzameld.

<u>Code</u>	<u>Referentie</u>
AAC	aanleg coupe (handmatig schaven)
AANV	aanleg vlak of profiel (handmatig)
BIGB	bigbag
COUP	couperen (handmatig)
DETC	detectorvondst
LICH	lichten (vondst met omringende grond integraal verwijderd)
MAA	machinale aanleg
MAF	machinale afwerking (of machinaal couperen)
MSCH	machinaal schaven
PUNT	puntvondst (ingemeten)
SCHA	uitschaven (handmatig)
SPIT	uitspitten (handmatig)
TROF	troffelen